

Истината и само истината

Един разговор за духове, домати и любов с македонския режисьор Милчо Манчевски след "Берлинале" и преди "София филм фест"

Ушите ми, замръзнали от влажния берлински студ, внезапно заглъхват. Десетки корейски момичета с фотоапарати пишат около червения килим пред [фестивалното кино] "Берлинале палас" в очакване на звезди. Трудно успявам да си пробия път, а закъснявам за интервю с

македонския режисьор Милчо Манчевски. Обмислям извинения. Малки лъжи за транспорта и времето. Но в случая лъжата не е ли просто вежливост? Какво е истината? И кой е убиецът?

Около подобни въпроси кръжи новият филм на Манчевски "Майки". Филмът, представен на тазгодишното "Берлинале" и очакван на "София филм фест", е експериментален триптих - три истории за относителността на истината. В първата част две деветгодишни момичета съобщават в полицията за въображаем ексхибиционист. Във втората телевизионен екип среща единствените жители на македонско село - престарели брат и сестра, които не си говорят от 16 години. Третата, най-дълга част, е документален разказ за масовите убийства в градчето Кичево през 2008 г. Убиецът се оказва местният репортер Владо Танески. Или поне така изглежда на пръв поглед.

Списъкът с награди за филмите на роденият през 1959 г. в Скопие Милчо Манчевски е дълъг. Сред тях има номинации за "Оскар" и "Златен лъв" във Венеция, а "Преди дъжда" е сред 1000-та най-добри филма на всички времена според "Ню Йорк таймс".

Спомняте ли си вашата първа детска лъжа?

Не. Струва ми се, че започваме да лъжем от доста ранна възраст – може би на две или три години. Става толкова неусетно, че не остават спомени.

Да продължим по скалата на престъпленията - от лъжата към убийството. С какво ви впечатли случая на репортера убиец Владо Танески?

Изуми ме обикновеността, делничността на злото. И трите жертви са пенсионирани чистачки, възрастни и бедни. Мъжът, който ги е отвличал, изнасилвал и убивал, ги е познавал добре. Живее е през няколко къщи – комшия. Споделяли са с него клюки, закачки. Хората казват, че в Македония всеки знае всичко за всеки по всяко време. Понякога се чудя, дали тази клаустрофобна среда не е по-убийствена от самите

престъпления.

Защо решихте да разкажете историята по този специфичен начин – игрално и документално кино в едно?

Допреди няколко години гледах със снизхождение на документалните филми – имат претенции да показват реалност, действителност, но все пак представляват аранжиран разказ. Как може да сме сигурни дали това, което ни показват, е истината? Когато чух за случая в Кичево, започнах проучване. Опитах се да намеря хората зад историята. Кой е Владо? Убиец? Невинен човек, обвинен в убийство? В крайна сметка, той се оказва просто някой, завършил живота си, удавен в кофа. Същевременно Владо е символична фигура за Македония - започва като прост работник, успява да стане журналист, минава през политическите водовъртежи на нашето общество. Колкото повече навлизах в историята, толкова повече врати се отваряха. Наблюдавах хората, наблюдавах ежедневието им. Същевременно ме интересуваше не само какво е истината, но каква е поезията - как може да се направи документален филм с поетични средства. Постепенно усетих, че нямам право да обличам историята във фикционалност. Реших да забравя предразсъдъците си и да снимам частта за Владо твърдо документално. След това провокирах сблъсък между игралното и документалното – те просто са различен вид поезия.

Един от героите в средната част, Симон, звукооператор на документален филм, е също поет по негов особен начин – "един звук е по-силен от хиляди картини", казва той, докато записва рояк диви пчели.

Голяма част от решенията в този филм бяха спонтанни. Симон е наистина поет, но не такъв, който пише поезия. Той умее да я слуша и пресъздава по друг начин - като записва звука на звездите и пчелите.

Поетични са и пейзажите в "Майки", например изоставеното македонско село. То функционира като герой във филма.

Тези части от региона са уникални. Сякаш са застинали в Средновековието – сигурен съм, че къщите са изглеждали по същия начин през десети век. Мястото излъчва невероятна сила.

Специфично за естетиката на вашите филми е присъствието на домати. В "Преди дъжда" монахът в началото бере домати, в "Праха" вече са пренесени в малко магазинче в Ню Йорк, в "Сенки" пък са в електронен вид - на екрана на компютър. В "Майки" се завръщат под формата на доматиен сок.

(смее се) Така става в живота. Започваме свежи и невинни, а завършваме консервирани. Но да, доматиите са една игра, която преминава през всички мои филми. Когато снимах "Преди дъжда" и търсех първите кадри, си спомних за мой учител от филмовото училище. Той казваше, че първият кадър определя тона на целия филм. Основната тема в "Преди дъжда" беше свързана със завръщане, роден дом, Македония, затова потърсих визуално съответстващ образ. В началото си играех с мисълта за грозде. Но то не е визуално толкова въздействащо, колкото един прекрасен, узрял домати. Оттогава насам жонглирам с този визуален образ.

Друг специфичен общ момент за филмите ви е присъствието на мъртвите.

Героите често водят разговори с отвъдното. На вас самия случвало ли се е?

Не. Майка ми и баща ми починаха рано, така че имах ранна среща със смъртта, но не

по мистичен начин. Може би все пак са ми говорили неусетно, казвали са ми "внимавай, Милчо, бъди добър ученик".

Вече сте представял филми в София. Какви са спомените ви оттам?

Още като дете ходех до София, защото имахме роднини там – за последен път през 1973 г. Години по-късно, 2008, пристигнах отново за фестивала. Настаниха ме в хотел. Погледнах от прозореца и се учудих, че познавам отсрещната сграда – там беше домът на роднините ми. Затова отидох дотам. Влязох във входа. Видях пощенската им кутия – препълнена. След това се обърнах и си тръгнах – нямах куража да позвъня.

Какъв е следващия ви проект?

В момента работя над проект за mockumentary – псевдодокументален филм. Ще става дума за някой, който документира несъществуващи неща – като да речем сънища. Ще се казва *Sunshine*. Още не зная къде точно ще се развива действието, но вероятно ще в някой голям европейски град, например Берлин.